

**รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการ
เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ
Model of Students Affairs Administration to Develop the
21st Century Learning Skills of Autonomous University**

ภคภรณ์ ก่อเกิด^{1*}, ธิดาวลัย อุ๋นกอง¹, สมบัติ นพรัก¹ และ นันทิมา นาคาพงศ์¹
Phakkhaporn Korkerd^{1*}, Thidawan Unkong¹, Sombat Nopparak¹ and
Nantima Nakapong¹

¹วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

¹ School of Education, University of Phayao, Phayao province 56000

*Corresponding author E-mail : pkorkerd@gmail.com

Received: August 23, 2019; Revised: September 6, 2019; Accepted: December 15, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงาน
กิจการนักศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับ
ของรัฐ โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 คือ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Content Analysis) และขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบ
เชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ศึกษาโดยแจกแบบสอบถามไปยังจากประชากรของ
สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำนวน 22 แห่ง จากจำนวน 56 แห่งทั่วประเทศ แบ่ง
ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา, ผู้อำนวยการกองกิจการ
นักศึกษา, บุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยและคณะ จำนวน 315 คน ได้มาโดย
การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) โดยได้รับแบบสอบถามที่เก็บมาได้จริง
จำนวน 143 ฉบับ และกลุ่มที่ 2 ได้แก่ นักศึกษาทั่วไปและนักศึกษาที่อยู่ในวาระดำรงตำแหน่ง
คณะกรรมการบริหารองค์การนักศึกษา จำนวน 420 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบสะดวก

(Convenience Sampling) โดยได้รับแบบสอบถามที่เก็บมาได้จริง จำนวน 377 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 520 ฉบับ

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของการบริหารงานกิจการนักศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริการนักศึกษา ประกอบด้วย งานบริการและสวัสดิการนักศึกษา, งานทุนการศึกษา, งานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน, งานวินัยนักศึกษา, งานธุรการ และงานกีฬา 2) ด้านพัฒนานักศึกษา ประกอบด้วย งานกิจกรรมนักศึกษา และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า องค์ประกอบการบริหารงานกิจการนักศึกษา แบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน ด้านบริการนักศึกษา ประกอบด้วย งานบริการและสวัสดิการนักศึกษา, งานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน, งานวินัยนักศึกษา, งานธุรการ, งานดูแลสุขภาพกาย, งานให้คำปรึกษาดูแลสุขภาพจิต และงานเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนด้านพัฒนานักศึกษา ประกอบด้วย งานกิจกรรมนักศึกษา มีการเพิ่มเติมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ใน 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านการเรียนรู้, ทักษะด้านริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม, ทักษะด้านข้อมูลสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี, ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมและจิตอาสา

คำสำคัญ: การบริหารงานกิจการนักศึกษา, ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, สถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

Abstract

The purpose of this research was to study the components of the model of students affairs administration to develop the 21st century learning skills of autonomous university. Which was divided into 2 steps, namely, step 1 is analysis, synthesis of documents and related research (Content Analysis) and step 2, exploratory factor analysis. Study by handing out questionnaires to from the population of 21 autonomous university from 56 locations nationwide divided into 2 groups: the first group; namely the student affairs department manager, the director of the student affairs department, the staff of the student affairs department at the university level and the faculty of 315 were obtained by purposive random sampling. The actual questionnaires were collected for 143 copies and the second group of students: namely, general students and students who are on the agenda of the student organization management committee of 420 people, obtained by convenience sampling by receiving 377 actual collected questionnaires. Total are 520 copies.

The results of the research found that, the components of student affairs administration can be divided into 2 areas: 1) Student services, consisting of service and student welfare, scholarship, career and recruitment guidance, student discipline, administrative and sports 2) Student development consists of Student activities. And the exploratory factor analysis found that, the components of student affairs administration can be divided into 2 sides: Student services consists of services and student welfare, career and recruitment guidance, student discipline, administration, physical health care, counseling and mental health care and information technology. As for student development, it consists of student activities. There were additional learning skills in the 21st century in 5 skills: Learning skills, Creative and Innovation skills, Information & Media and technology skills, Life and Career skills and Moral & Ethical and volunteer skills.

Keywords: Student Affairs, The 21st Century Skills, Autonomous University.

บทนำ

สังคมยุคศตวรรษที่ 21 เปรียบเสมือน “สังคมแห่งการเรียนรู้” การศึกษาจึงเป็นกุญแจสำคัญในการช่วยพัฒนากำลังสำคัญของชาติ โจทย์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ และบุคลากรเจ้าหน้าที่ ที่จะนำไปสู่การวางแผนการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (จารุวัจน์ สองเมือง, 2558, ออนไลน์) ความพร้อมในการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การศึกษามีหลายระดับ แต่กำลังหลักคือ มุ่งเน้นไปที่ระดับอุดมศึกษา ในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาไม่ว่าจะของรัฐ, ในกำกับของรัฐ หรือเอกชนที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากปัจจัยต่าง ๆ หลายด้าน มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการ และการพัฒนา จำเป็นต้องมีการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาบุคลากรของสถาบัน พัฒนาแนวทางการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ ตลอดจนแนวทางการพัฒนานักศึกษาใหม่ (สุเมธ แยมมუნ, 2551 อ้างอิงใน ปริญญากรรมภูสวเขต, 2553) จากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยหรือ TDRi กล่าวไว้ว่า บัณฑิตไทยมีคุณภาพที่น่าเป็นห่วง โดยมีหลายบริษัทได้ขึ้นบัญชีดำกับมหาวิทยาลัยที่ไร้คุณภาพหลายแห่ง คือ ปฏิเสธการรับบัณฑิตเข้าทำงาน แม้ว่าจะได้รับเกียรตินิยมมากก็ตาม เนื่องจากรับเข้ามาแล้ว ไม่สามารถทำงานได้ทันที ไม่รู้ว่าต้องทำงานอย่างไร ต้องมาฝึกฝนกันใหม่ บัณฑิตขาดทักษะในหลายๆ ด้าน ผู้ประกอบการทั้งหลายจึงอยากจะให้มหาวิทยาลัยเร่งปรับปรุงหลักสูตร หรือเพิ่มการจัดกิจกรรมที่จะช่วยเสริมทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในการทำงานให้กับนักศึกษา ยิ่งไปกว่านั้น ในปัจจุบันการเรียนในห้องเรียนอาจมีผลเพียงเล็กน้อย แต่หากเด็กได้ลงมือทำจริง ๆ หรือปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี ก็จะทำให้พวกเขาเกิดทักษะขึ้นได้ (ครูบ้านนอก.คอม, 2557, ออนไลน์) ด้วยเหตุนี้ ทางสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) เห็นความสำคัญในการพัฒนาเยาวชน จึงได้จัดทำนโยบายการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย พ.ศ.2554-2558 โดยมีวัตถุประสงค์ คือ บัณฑิตไทยมีสมรรถนะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พร้อมในการทำงาน และมีขีดความสามารถในระดับสากล สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในสาขาอาชีพต่าง ๆ บัณฑิตไทยมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ซึ่งสอดคล้องกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนานักศึกษาในแต่ละสถาบัน ที่ได้กำหนดเป้าหมายในการสร้างทุนทางสังคมให้แก่มหาวิทยาลัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมที่ดีขึ้น ตลอดจนแผนระดับชาติต่าง ๆ เช่น กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้รับการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและเสริมสร้าง

ศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งนี้ ยังยึดตามแนวทางกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551–2565) โดยมีเป้าหมายคือ “ยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิต และพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา (สกอ.), 2561) ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560–2574) ซึ่งเป็นแผนที่กำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของระบบอุดมศึกษา เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศที่กำลังประสบปัญหา บัณฑิตไทยที่ขาดสมรรถนะด้าน Soft Skills ทางสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา จึงได้เสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาบัณฑิตนักศึกษาให้มีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของไทย แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การสร้าง และพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสำหรับรายวิชาในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป 2) การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอน 3) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และจากที่กล่าวมาข้างต้น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกที่สำคัญอย่างมากของการพัฒนานักศึกษาคควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาบัณฑิตให้เป็นตาม “คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์” สามารถทำด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร” ซึ่งเป็น การศึกษานอกห้องเรียน ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง สามารถได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ดังนั้นงานด้านกิจการนิสิต/นักศึกษา ในแต่ละสถาบันอุดมศึกษา จึงถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญในการพัฒนานิสิต/นักศึกษาทั้งในด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ รวมถึงการทำงานร่วมกันระหว่างคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ถือเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนานักศึกษางานด้านกิจการนิสิต/นักศึกษา จึงต้องมีการพัฒนาองค์กรขึ้นมาเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ในอดีต พบว่า กิจการนักศึกษาในประเทศไทยที่เกิดขึ้นในยุคแรกจะเริ่มจาก “งานควบคุมและปกครอง” การบริหารจัดการแบบเดิมเน้นเป็นงานบริการเชิงรับ การดูแลแบบเดิมไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งผู้ใช้บัณฑิต และนิสิต/นักศึกษา ไม่มีการพัฒนาระบบของกิจการนักศึกษา ทำให้ขาดความยั่งยืนและต่อเนื่อง ไม่เชื่อมโยงกับงานด้านวิชาการ เน้นการจัดกิจกรรม แต่ไม่เน้นการพัฒนาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ จนกระทั่งมาถึงการบริหารในปัจจุบันได้ขยายขอบเขตงานออกเป็นการสนับสนุนความสะดวกในการศึกษา และการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาทักษะอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากทักษะทางวิชาการ เพื่อให้บัณฑิตมีคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับในสังคม ดังเช่น การพัฒนาให้มีทักษะใน

ศตวรรษที่ 21 เพื่อเข้ากับยุคสมัยใหม่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตในโลกนี้ได้อย่างแข็งแกร่ง การพัฒนานิสิต 1 คน มหาวิทยาลัยมิได้ใช้กลไกด้านการเรียนการสอน แต่เพียงอย่างเดียวในการสร้างคุณลักษณะที่สมบูรณ์ครบทุกด้านของความเป็นบัณฑิต แต่มหาวิทยาลัยใช้กลไกหลายด้านประกอบเข้าด้วยกันในการพัฒนานิสิต ไม่ว่าจะเป็นกลไกทางด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน กลไกทางด้านกิจการนิสิตและกลไกทางด้านอาจารย์ที่ปรึกษา (กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2555)

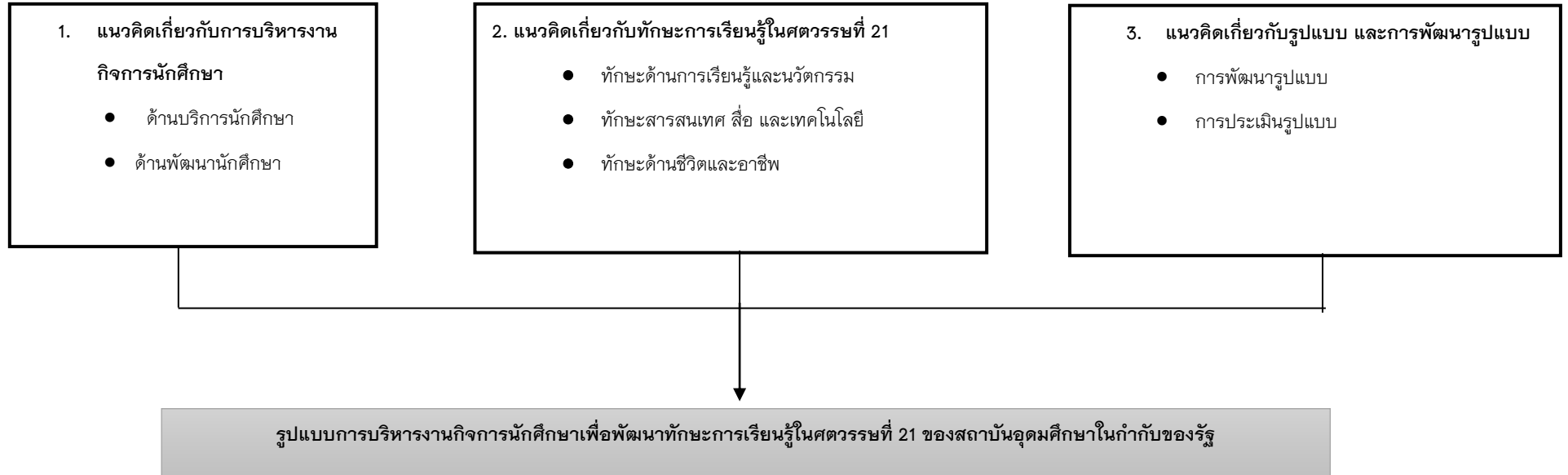
ดังนั้น การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ให้เข้ากับยุคปัจจุบัน จึงเป็นภาระหน้าที่งานด้านกิจการนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ที่มีลักษณะการบริหารจัดการที่คล่องตัวโดยเฉพาะ ควรสร้างรูปแบบการบริหารงานด้านกิจการนักศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ เพื่อนำผลที่ได้ไปช่วยพัฒนานิสิตนักศึกษา และเสริมสร้างคุณลักษณะในการทำงาน พัฒนาบุคลิกภาพ พัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อให้ได้บัณฑิตที่พึงประสงค์ของแต่ละสถาบันที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในอนาคต และเพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาไทยให้มีคุณภาพได้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารงานกิจการนักศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักศึกษา, แนวคิดเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

เครื่องมือ ได้แก่ แบบสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วบันทึกในแบบสังเคราะห์เอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์และบุคลากรมหาวิทยาลัย จำนวน 30,287 คน และนักศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 56 แห่งทั่วประเทศ จำนวน 481,854 รวมทั้งหมดเป็นจำนวน 512,141 คน (ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สกอ. ณ วันที่ 8 พฤษภาคม 2561) กลุ่มตัวอย่าง เลือกสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐที่เป็นระดับ มหาวิทยาลัย (ไม่นับที่เป็นวิทยาเขต) จำนวน 22 แห่งทั่วประเทศ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษา (ประกอบด้วย รองอธิการบดี, ผู้ช่วยอธิการบดี, รองคณบดี, ผู้ช่วยคณบดี), ผู้อำนวยการกองกิจการนักศึกษา, บุคลากรฝ่ายกิจการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยและคณะ สถาบันละ 15 คน จำนวน 315 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) และกลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย ผู้นำองค์กรนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยและคณะ และนักศึกษาทั่วไปหรือนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งใด ๆ ในองค์กรนักศึกษา สถาบันละ 20 คน จำนวน 420 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) รวมทั้งสิ้น 735 คน

เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาทั่วไปและคณะกรรมการบริหารองค์กรนักศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลและติดตามเก็บข้อมูลได้ข้อมูลกลับคืนมา 520 ฉบับ จากทั้งหมด 735 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 70.74 โดยในกลุ่มที่ 1 ได้รับแบบสอบถามที่เก็บมาได้จริง จำนวน 143 ฉบับ และกลุ่มที่ 2 ได้รับแบบสอบถามที่เก็บมาได้จริง จำนวน 377 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสร้างข้อสรุป

ผลการศึกษา

จากการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Content Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบแล้ว ผลปรากฏว่า การบริหารงานกิจการนักศึกษา สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริการนักศึกษา ประกอบด้วย งานบริการและสวัสดิการนักศึกษา, งานทุนการศึกษา, งานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน, งานวินัยนักศึกษา, งานธุรการ และงานกีฬา 2) ด้านพัฒนานักศึกษา ประกอบด้วย งานกิจกรรมนักศึกษา

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ พบว่า ค่า KMO อยู่ที่ 0.91 แปลว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน การวิเคราะห์ปัจจัยเหมาะสมกับข้อมูล จากตัวแปรทั้งหมด จำนวน 52 ตัว ถูกจัดให้เข้ากลุ่มด้วยกันเพียง 40 ตัว โดยจัดกลุ่มตัวแปรให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกันและตั้งชื่อแต่ละกลุ่มใหม่ได้ ดังนี้ 1) ด้านบริการนักศึกษา ประกอบด้วย งานบริการและสวัสดิการนักศึกษา, งานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน, งานวินัยนักศึกษา, งานธุรการ, งานดูแลสุขภาพกาย, งานให้คำปรึกษาดูแลสุขภาพจิต และงานเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านพัฒนานักศึกษา ประกอบด้วย งานกิจกรรมนักศึกษา โดยมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เพิ่มเติมในการพัฒนานักศึกษา มี 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านการเรียนรู้, ทักษะด้านริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม, ทักษะด้านข้อมูลสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี, ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมและจิตอาสา

อภิปรายผล

จากการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. จากการสังเคราะห์การบริหารงานกิจการนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำนวน 21 มหาวิทยาลัยแล้ว พบว่า การบริหารงานกิจการนักศึกษาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้านหลัก ๆ พร้อมหัวข้อย่อย ดังนี้ 1) ด้านบริการนักศึกษา ประกอบด้วย งานบริการและสวัสดิการนักศึกษา, งานทุนการศึกษา, งานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน, งานวินัยนักศึกษา, งานธุรการ และงานกีฬา 2) ด้านพัฒนานักศึกษา ประกอบด้วย งานกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บัทมา ปานบุญหอม (2555) ที่กล่าวว่า งานกิจการศึกษามีหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาของนักศึกษา อยู่ 2 ประการ คือ การพัฒนานักศึกษาและการจัดบริการ สวัสดิการ สภาพแวดล้อม หรือสิ่งเอื้ออำนวยต่าง ๆ ให้นักศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนินาฏ ธิ สุนทร (2545) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบและกลยุทธ์การบริหารคุณภาพสำหรับกิจการนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน ผลการวิจัยพบว่าการศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนมีภารกิจ 2 ด้านคือ 1) ด้านการพัฒนานักศึกษาได้แก่ งานกิจกรรมนักศึกษา 2) ด้านการบริการนักศึกษา ได้แก่ งานบริการสวัสดิการ ทุนการศึกษาแนะแนว และงานอนามัย แต่ผลวิจัยมีความขัดแย้งกับผลการศึกษาของนักวิชาการอีกหลายท่านได้รวมเอางานธุรการ การเงิน และการบริการรวมถึงอาคารสถานที่เข้าด้วยกัน โดยจำแนกใหม่ออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ 1) งานวิชาการ 2) งานบุคคล 3) งานกิจการนักเรียน 4) งานธุรการ การเงินและบริการ 5) งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

2. จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) สามารถแบ่งการบริหารงานด้านกิจการนักศึกษาสามารถแบ่งออกได้ 2 ด้านหลัก ๆ คือ ด้านบริการนักศึกษา และด้านพัฒนานักศึกษา ซึ่งเป็นภาระงานประจำของงานกิจการนักศึกษา โดยจะมีการเพิ่มเติมการดำเนินงานที่เหมาะสมกับยุคศตวรรษที่ 21 กล่าวคือการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้และส่งเสริมคุณภาพชีวิตนักศึกษา ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ และสังคม รวมถึงการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้สู่ความเป็นสากลให้เพียงพอกับนักศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการจัดหางานในหน่วยงานต่างชาติ หรือการส่งเสริมกิจกรรมนักศึกษาในต่างวัฒนธรรมในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น อีกทั้งการบริการด้านเอกสารหรือแบบฟอร์มต่าง ๆ ใช้แบบ

ออนไลน์ที่มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการขอเข้ารับบริการของนักศึกษา ถือเป็นประเด็นสำคัญที่งานกิจการนักศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงในยุคใหม่ นอกจากนี้การส่งเสริมการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ จึงเลือกที่จะใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น อีเมล (E-mail), แพนเพจเฟซบุ๊ก (Facebook) หรือไลน์ (Line) ในการติดต่อระหว่างนักศึกษาและเจ้าหน้าที่กิจการนักศึกษา หรือการจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์และมัลติมีเดีย รวมถึงนำระบบออนไลน์ต่าง ๆ มาช่วยในการดำเนินงานด้านกิจการนักศึกษา เช่น การลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม การตรวจสอบรายชื่อเข้าร่วมกิจกรรม การลากิจกรรมแบบออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยนี้เป็นไปตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ที่ได้จัดทำร่างนโยบายการพัฒนาบัณฑิตยุคอุดมคติไทย พ.ศ. 2554–2558 โดยมีวัตถุประสงค์ของการพัฒนาบัณฑิตยุคอุดมคติไทย คือ การสร้างกรอบทิศทางของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตโดยมีเป้าหมายให้บัณฑิตไทยมีสมรรถนะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พร้อมในการทำงาน และมีขีดความสามารถในระดับสากลสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในสาขาอาชีพต่าง ๆ รวมถึงให้บัณฑิตไทยมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก และเป็นบัณฑิตที่เก่งทั้งวิชาการและวิชาชีพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ ถนอมขยชัย (2559) ที่กล่าวไว้ว่า ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา ที่เน้นทั้งทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับอนาคต การประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ฉบับ พ.ศ. 2557 ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็น และสำคัญสำหรับนักศึกษาในยุคนี้ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านการเรียนรู้ และนวัตกรรม 2) ทักษะ สารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ

ในส่วนของการเพิ่มเติมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อความชัดเจนและเหมาะสมกับกิจการนักศึกษาในยุคใหม่แบ่งทักษะออกได้ 5 ทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านการเรียนรู้ ทักษะด้านริเริ่มสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ทักษะด้านข้อมูลสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมและจิตอาสา ซึ่งผลการวิจัยนี้เป็นไปตามแนวคิดของ วิจารย์ พานิช (2555) ที่กล่าวไว้ว่า “การศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ การที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย และตลอดชีวิต ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตนี้ เรียกว่า “ทักษะการเรียนรู้ 3R x 7C (Learning Skill)” ที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนจนการเตรียม

ความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) ซึ่งกล่าวได้ว่าทักษะที่เกิดขึ้นใหม่นี้มีความคล้ายคลึงกับแนวคิดของ 3R 7C โดยความหมายของ 7C ซึ่งได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา, ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม, ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์, ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ, ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ, ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ ซึ่งตรงกับผลการวิจัยครั้งนี้ และเป็นไปตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ที่ได้รับการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษา และการเรียนรู้โดยการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับแผนพัฒนากำลังคนในระดับประเทศ พ.ศ. 2555 – 2559 ซึ่งได้กำหนดแผนพัฒนากำลังคนไว้ 6 ข้อ โดยมียุทธศาสตร์ประการหนึ่ง คือ การพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพสูงและมีความสามารถในระดับสากล ซึ่งได้กำหนดกลยุทธ์ 3 ด้าน คือ 1) เตรียมความพร้อมกำลังคนเพื่อรองรับการขยายตัวของตลาดสินค้าและบริการอันเนื่องมาจากการรวมกลุ่มในภูมิภาคอาเซียน 2) ส่งเสริมและพัฒนากำลังคนให้มีศักยภาพความรู้ความสามารถทักษะฝีมือและทักษะด้านภาษา และ 3) พัฒนาทักษะใหม่ (นวัตกรรมและเทคโนโลยี) เพื่อสร้างโอกาสด้านแรงงานให้มีศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2560-2574) ซึ่งเป็นแผนที่กำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของระบบอุดมศึกษาเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศที่กำลังประสบปัญหา บัณฑิตไทยที่ขาดสมรรถนะด้าน Soft Skills ซึ่งหมายถึง ทักษะการทำงานกับคนซึ่งช่วยให้ทำงานจนประสบความสำเร็จและปัญหาการว่างงานของบัณฑิตหรือการจ้างงานที่ต่ำกว่าระดับการทำงานที่ตรงตามสาขาวิชา (Employability) ก็ยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเนื่องจากบัณฑิตที่จบใหม่ขาดทักษะชีวิตในการทำงาน ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการเป็นผู้ประกอบการ (สุเมธ แยมมุ่น, 2558) รวมไปถึงแนวคิดของถนอมพร เลหาจรัสแสง (2555) ที่กล่าวไว้ว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัย คือด้านสุดท้ายก่อนที่จะส่งต่ออาวุธให้กับผู้ประกอบการภายนอกทั้งหลาย การพัฒนากระบวนการเพิ่มศักยภาพทักษะที่จำเป็นให้นักศึกษาจึงเปรียบเสมือนการติดอาวุธให้กับนักศึกษาด้วยทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นและสำคัญในการใช้ชีวิตหลังจบการศึกษา

เพื่อให้บัณฑิตสามารถที่จะก้าวเดินต่อไปในโลกแห่งการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการใช้ชีวิตในโลกปัจจุบันที่สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข และผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องงานวิจัยของรุ่งนภา จันทร์หา และ อติญาณ์ ศรเกษตริณ (2560) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี พบว่า ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3) ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ 4) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ 5) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร และ 7) ทักษะด้านอาชีพและทักษะการเรียนรู้ แต่มีงานวิจัยที่ศึกษาในระดับของผู้ใหญ่ ชื่อเรื่องทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ของวุฒิพงษ์ ศรีจันทร์, จำนวน แจ่มจันทร์วงษ์ และวีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์ (2561) ที่ได้ศึกษาถึงระดับทักษะการบริหารงานสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ปฏิบัติจริงและทักษะการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่คาดหวัง ซึ่งได้ทักษะออกมาโดยเรียงลำดับความสำคัญ จากมากไปน้อย ได้ดังนี้ คือ ทักษะด้านการศึกษาและการสอน, ทักษะด้านความรู้ความคิด, ทักษะด้านเทคนิค, ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่า การบริหารงานด้านกิจการนักศึกษายังคงแบ่งตามภาระงานหรือพันธกิจเดิม ๆ ที่แบ่งออกได้เพียงด้านบริการและด้านพัฒนานักศึกษา ดังนั้น จึงควรนำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาช่วยกำหนดแบ่งภาระงานให้มากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีทั้งในระยะสั้น และระยะยาวทันตามเวลาที่กำหนดและสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อนำผลที่ได้ไปช่วยพัฒนานักศึกษา และเสริมสร้างคุณลักษณะในการทำงาน พัฒนาบุคลิกภาพ พัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อให้ได้บัณฑิตที่พึงประสงค์ของแต่ละสถาบันที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในอนาคต และเพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาไทยให้มีคุณภาพได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานกิจการนักศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐกับมหาวิทยาลัยเอกชน ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาวัลย์ อุ๋นกอง ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ นพรัถ และ ดร.นันทิมา นาคาพงศ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำมาโดยตลอด รวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญทุกท่านในการพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือ และผู้บริหาร อาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษา รวมถึงบุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษา และนักศึกษาสังกัดสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำนวน 21 แห่งทั่วประเทศ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและคำแนะนำต่าง ๆ จึงทำให้การศึกษาครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

สุดท้ายขอกราบขอพระคุณอย่างสูงต่อบุพการี และกัลยาณมิตรอันเป็นที่รักยิ่งที่คอยให้การสนับสนุนให้คำปรึกษา เป็นกำลังใจ และอยู่เคียงข้างมาโดยตลอด

เอกสารอ้างอิง

กองกิจการนิสิต. **คู่มือปฏิบัติงาน กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**

สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2560,

สืบค้นจาก :<http://www.sa.ku.ac.th/report/pocket.pdf>

ครุบ้านนอก. (2557). **หลายบริษัทไม่รับบัณฑิตจบใหม่เข้าทำงาน ขึ้นบัญชีดำมหา**

ลัยห่วย. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2559, สืบค้นจาก:

<http://ppwww.kroobannok.comp70830>

จารุวัจน์ สองเมือง. (2558). **การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21.** สืบค้นเมื่อ 10

มิถุนายน 2559, สืบค้นจาก: <http://pptawasau.ftu.ac.th/jaruwutp/tag>

ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2555). **ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาอาจารย์ของ**

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ธนีนาฏ ฤ สุนทร. (2545). **การพัฒนารูปแบบและกลยุทธ์การบริหารคุณภาพ สำหรับ
กิจการนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.),
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เบญจวรรณ ฤ นอมชยธวัช. (2559). **ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนา
นักศึกษา**. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลการสาธารณสุขภาคใต้, 3(2).
พฤษภาคม-สิงหาคม 2559. สืบค้นจาก: [https://www.tci-
thaijo.org/index.php/scnet/article/view/58038/47990](https://www.tci-thaijo.org/index.php/scnet/article/view/58038/47990)
- ปริยากร มนุเสวต. (2553). **รูปแบบการบริหารงานกิจการนักศึกษาที่มีประสิทธิผลของ
มหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย, กรุงเทพฯ.
- ปัทมา ปานบุญหอม. (2555). **การบริหารงานกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม**. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.),
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- รุ่งนภา จันทร์ทา และ อติญาณ์ ศรีเกษตริน. (2560). **ทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21
ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัย พยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี**.
วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 4(1), 180-190.
สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2560. สืบค้นจาก: [https://he01.tci-
thaijo.org/index.php/scnet/article/view/74874/0](https://he01.tci-thaijo.org/index.php/scnet/article/view/74874/0)
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ
อย่างไร?** สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2557, สืบค้นจาก:
<http://www.qif.or.th/home/contents/417>
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-
สฤษดิ์วงศ์.

วุฒิพงษ์ ศรีจันทร์, จำนง แจ่มจันทร์วงษ์ และวีรพันธ์ ศิริฤทธิ์. (2561). ทักษะการบริหาร
สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา**, 6(1), 124 – 139. สืบค้นจาก: [https://so03.tci-
thaijo.org/index.php/Humanties-up/article/view/196552/136662](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/Humanties-up/article/view/196552/136662)

ลูเมธ แยมุ่น. (2558). **จากนโยบายสู่แผนอุดมศึกษา 15 ปี ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 –
2574**. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2560 สืบค้นจาก:
http://www.stou.ac.th/Offices/Opr/planning/pl_main_v2.1/roadmap20/Document/07.pdf
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพนักศึกษา (สกอ.). (2561). **ยุทธศาสตร์การพัฒน
นิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (พ.ศ. 2560–2564)**. สืบค้นเมื่อ
11 มกราคม 2562, สืบค้นจาก:
http://old.rmutto.ac.th/rmuttonews/attachment/TR3332_235442.pdf